

Latvijas Universitāte
LU emer.prof., Dr.fiz.,
ANDRIS BROKS
+371 26 567 120
andris.broks@lu.lv
<http://blogi.lu.lv/broks/>

Studiju kurss DOMĀŠANAS SISTEMOLOĢIJA [SDSK1034]

https://blogi.lu.lv/broks/2016/09/06/autorkurss_domasanas-sistemologija_2016-2017_anno-2002/

3.daļa SISTĒMU TEORIJA PRAKSĒ

3.5. Personības sistemoloģija (cilvēks kā persona un viņa personības sistēmiskais skatījums un redzējums)

PERSONĪBA– kas tā tāda ?

Cilvēks kā bioloģiska būtne un savas sugas pārstāvis tiek saukts par **indivīdu**, bet Cilvēks kā sabiedriska jeb sociāla būtne tiek saukts par **personu**.

Ikviena atsevišķā cilvēka dzīve rit dabasvidē, cilvēkvidē un tehnovidē. Cilvēka dzīve **pēc būtības ir personas dzīve cilvēkvidē** un atbilstoši runā par cilvēka personīgo dzīvi sabiedrībā.

Ar vārdu “personība“ apzīmētais jēdziens atrodas visciešākajā kopsaistībā ar vārdu/jēdzienu “persona”, uzsverot to, ka ikviena cilvēka dzīve īstenojas tikai kopsaistībā ar noteiktas sabiedrības (cilvēkvides) dzīvi.

PERSONĪBA – ikviena cilvēka kā noteiktas sabiedrības sastāvdaļas (personas) garīgo īpašību kopums

P e r s o n ī b a kā cilvēka garīguma raksturojums – cilvēka noteiktu garīgo īpašību kopums ir aplūkojams kā **s i s t ē m a** un šajā sakarā tad arī runā par attiecīgu personības struktūru un personības sistemoloģiju.

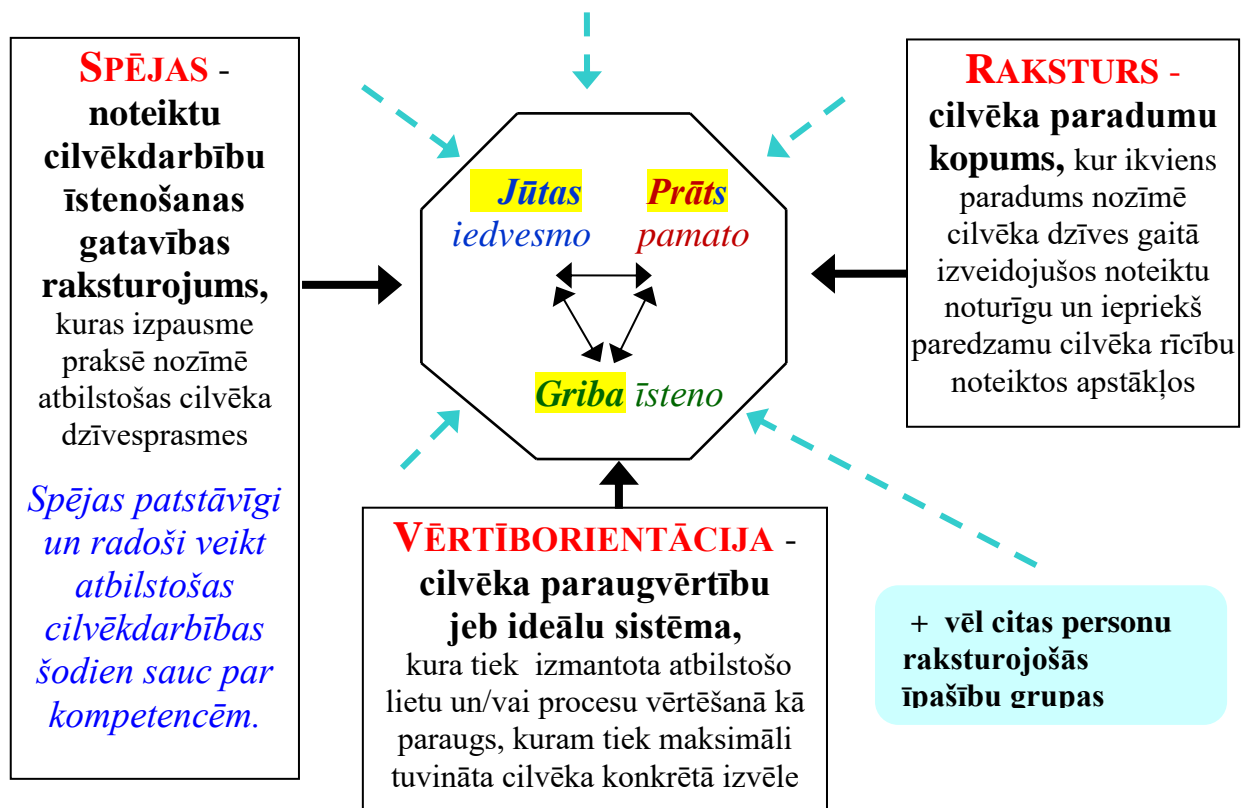
Ja ikviens atsevišķais cilvēks kā kopsaistītu daļu veidots veselums strukturāli visupirms ir Miesas un Gara kopveselums, garam apziņas līmenī savukārt īstenojoties jūtu, gribas un prāta vienotībā, tad seko atziņa, ka **jūtas, griba un prāts veido ikviena cilvēka personības vispārīgo kodolu**. Tālāk atbilstoši veidojas jau detalizētāka personības kā sistēmas hierarhiskā struktūra.

Līdztekus jūtu un prāta nemitīgai izkopšanai visa mūža ilgumā izcili nozīmīga ir arī gribas jeb gribasspēka veidošana. Bez pietiekami attīstīta gribasspēka nav iespējama jūtu un prāta efektīva izpausme un otrādi.

Jūtas iedvesmo, prāts pamato, bet griba īsteno!

Personības pamatstruktūras fragments

(dažas galvenās personību veidojošo īpašību grupas - apakšsistēmas)

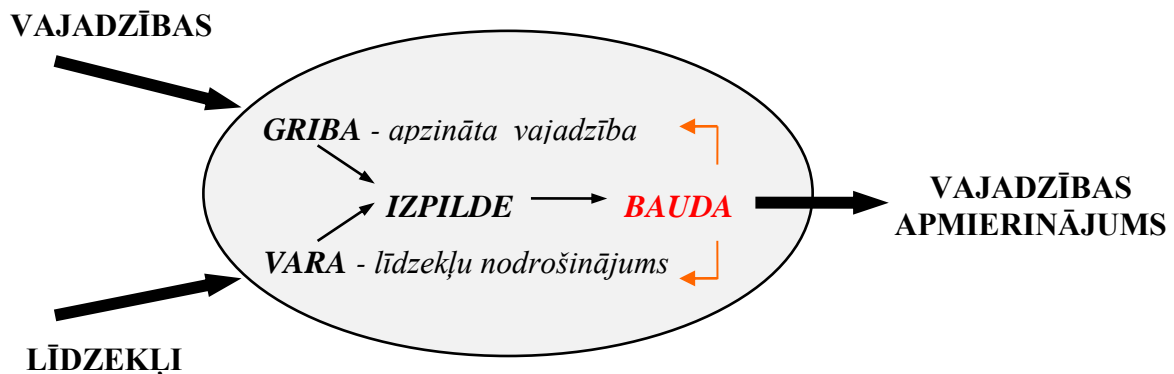

Cilvēka gribas veidošana - VĒRTĪBORIENTĀCIJA

(dzīves vajadzību apzināšana, vērtīborientācija, gribasspēka attīstība)

Gribošs cilvēks ir motivēts cilvēks, kurš ir veicis apzinātu izvēli kādas konkrētas vajadzības apmierināšanas procesā. **Griba kā apzināta vajadzība** jeb motivācija tālāk nosaka ikvienas apzinātas cilvēkdarbības mērķi, līdz ar apliecinot cilvēka izvēlēto vērtīborientāciju. Veicot mērķtiecīgas, atbilstošajā vērtību orientācijā sakņotas cilvēkdarbības, to izpildes gaitā tiek vērtēta attiecīgās darbības mērķtiecības īstenošanās – parādās jēdzieni “bauda” un “apmierinājums”.

GRIBA - apzināta vajadzība cilvēkdarbības struktūrā

Personīgās un sabiedriskās vajadzības, baudas un apmierinājuma vērtējumu struktūra

Vērtējumu sistēma	Personīgās vajadzības	Sabiedriskās vajadzības
Bauda	Pozitīva / Negatīva	Laba / Slikta
Apmierinājums	Pozitīvs / Negatīvs	Labs / Slikts

Pozitīvā bauda un pozitīvais apmierinājums kā cilvēkdarbību īstenošanas pozitīvā pieredze ir cilvēku personīgo interešu attīstības pamatdzinulis. Negatīvā pieredze pamato izvairīšanos no negatīvām baudām un neapmierinājumiem nākotnē.

Pozitīvas baudas un pozitīva apmierinājuma izraisīšana ir cilvēkdarbību personīgās motivācijas jeb gribas attīstības pamats. Kas savā dzīvē kaut reiz ir izjutis pozitīvu cilvēkdarbības sniegto personīgo baudu un apmierinājumu, tas šādas izjūtas gribēs arī turpmāk.

Līdztekus personīgo interešu attīstībai **ļoti ļoti ļoti jāievēro sabiedrības interešu apmierināšanas procesā gūstamā bauda un apmierinājums**. Proti, personīgā pozitīva bauda vai apmierinājums jau automātiski nenozīmē **l a b u** baudu vai **l a b u** apmierinājumu no sabiedrības interešu viedokļa raugoties! Kas ir labi vai slikti - tas ir visbūtiskākais lietu un procesu nosacīts vērtējums ikvienas **s a b i e d r ī b a s** dzīvē. **Labs vai slikts** baudas vai apmierinājuma vērtējums **ir sabiedrības** (vismaz kādas sabiedrības daļas) **interesu apmierinājuma vērtējums**.

L a b a s un pozitīvas baudas un apmierinājuma pieredzes veidošana - tas ir l a b a un pozitīva cilvēka g r i b a s s p ē k a audzināšanas pamats !

Citiem vārdiem, **lai veidotu labus un pozitīvus cilvēkus labai sabiedrībai - ir jāveido ikviena cilvēka labā un pozitīvā dzīves pieredze**. Dzīve bez pietiekamas pozitīvas un labas baudas un apmierinājuma pieredzes “atražo” nelabu dzīvi. **Nepaēdis, nedrošībā dzīvojošs un nevienam nevajadzīgs cilvēks ir spiests dzīvot nelabu dzīvi, kuru parasti raksturo arī nelabvēlīga dzīves vide**.

V Ē R T Ī B A S – vērtīborientācija nosaka gan atsevišķo cilvēku, gan sabiedrības dzīves virzību kopumā.

Gribēsim augstāko cilvēcisko baudu un apmierinājumu !

Augstākā viscilvēciskā bauda ikvienā cilvēkdarbībā - MĪLESTĪBA !
Augstākais viscilvēciskais apmierinājums - LAIME !

Mīlestība, laime - ar noteiktas cilvēka vajadzības apmierināšanu saistītas **j ū t a s**, kas apliecina ļoti sekmīgu cilvēkdarbību īstenošanās procesu un rezultātu. Process var rosināt mīlestības jūtas, bet sasniegtais rezultāts - laimes izjūtu. Diemžēl, bet dzīvē sastopam arī ar negatīvās izjūtas - naidu un nelaimi. Baudu sagādā darbības izpildes optimāls īstenojums.

Mīlestība kā īpašas jūtas liecina par īpašu attieksmi ceļā uz kādas noteiktas vajadzības apmierinājumu. Mīlestība izpaužas kā īpaša uzmanība, rūpes, gādība attiecībā pret kādu noteiktu lietu vai procesu, kas saistīti ar noteiktas mērķtiecīgas cilvēkdarbības jeb vajadzības apmierināšanas sekmīgu īstenošanos. Mīlestība liek pamatu Laimei !!!

Mīlestība - īpašas jūtas, kas raksturo augstāko baudu mērķtiecīgu cilvēkdarbību izpildē. Mīlestība ir, ja mērķtiecīgā procesā īstenojas ļoti pilnīga saskaņa starp esošo un vēlamo.

Bezmērķīgā dzīvē nav mīlestības - mīlestība vienmēr ir vai nav pa ceļam uz kādas vajadzības mērķtiecīgu apmierinājumu. Mīlestība pastāv mainībā - tā nāk un iet, maina savu intensitāti atbilstoši cilvēkdarbību norisei. Mīlestība ilgst noteiktu laiku - kamēr īstenojas mērķtiecīgais process - tiek sasniegts noteiktais mērķis. Mīlestībai nepieciešams process – atrašanās procesā.

Darbs un Ģimene – tradicionālās cilvēku dzīves vērtības

DARBS –dzīvei nepieciešamo līdzekļu nodrošinājums

ĢIMENE – dzīvības uzturēšanas nodrošinājums

**Cilvēkiem vajag
un vairums no viņiem grib augstvērtīgu **DARBU** un **ĢIMENI** –
jo tikai darba un ģimenes dzīve kopsaistībā sniedz augstāko cilvēcisko
dzīves baudu un apmierinājumu.**

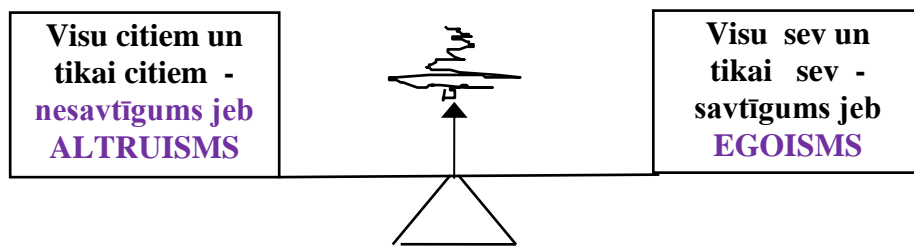
Vīrieša un sievietes partnerattiecībās - kopdzīvē mīlēt un būt mīlētam - nozīmē būt abpusēji ļoti vajadzīgiem. Vīrietim vajag sievieti un viņam ir jābūt vajadzīgam sievietei.

Mīlestība ir tad, ja savstarpējās vajadzības apmierināšanas procesā visaugstākā mērā īstenojas saskaņa starp esošo un vēlamo ! Vīrietis kopdzīvē vairāk tiecas pēc laimes (rezultāta), kamēr sieviete par visu vairāk vēlas mīlestību (procesu). Citiem vārdiem, vairumā gadījumu vīrietis alkst pēc apmierinājuma, sieviete - pēc baudas. Te arī pamats zināmām nesaskaņām, kas kopdzīvē ir jāpārvar un/vai jānovērš. Ilgstoši ritot sekmīgai cilvēku kopdzīvei, to pavada laikā rūdīta mīlestība. Ik gads tā noslēgumā dāvā šī dzīves posma laimi, secīgi aužot dzīves laimi kopumā.

Līdzsvarota personība :

dots devējam atdodas - dodot gūtais neatņemams

Tu Man - Es Tev : līdzsvarotas cilvēkattiecības,
nenonākot egoisma (individuālisma)
vai altruisma (kolektīvisma) galējībās

Sabiedrības intereses, vajadzības
(bauda un apmierinājums)

Personīgās intereses, vajadzības
(bauda un apmierinājums)

Novēlēsim mums visiem :

- veiksmi katram savas līdzsvarotas personības veidošanā un līdzsvarotas sabiedrības apziņas attīstībā;
- veiksmi katram savas līdzsvarotas un ilgtspējīgas personīgās, kā arī sabiedrības lokālās un globālās dzīves sistēmiskā veidošanā un dzīvošanā !